

A lakáskörülmények és a bűnözés kriminológiai aspektusai

Készítette: Dr. Nyári Katalin

Készült: 2000.

A tanulmány arról szól, hogy „ha elfogadjuk azt, hogy az embereket a kulturális minták életük legkorábbi szakaszában szocializációs folyamatuk kezdetén ragadják meg..., akkor ez arra kötelez bennünket, hogy ... ne hagyjuk figyelmen kívül azokat az eredeti társadalmi feltételeket és kulturális mintákat, amelyek a ma élő emberek számára a szocializációjuk kezdetén uralkodó életmodellek voltak, s amelyek életükre erős befolyást gyakoroltak, cselekvéseiket elindították és magyarázták. **Az ember csak abból tud világot formálni, amiben él.**”

Meglehetősen részletességgel és különféle aspektusokból kívántuk egy olyasféle szemléletre felhívni a figyelmet, amely elfogadja az általunk axiómának nevezett tételeket, miszerint:

- Nem mindenki bűnöző, akinek lakásgondja van, és nem minden bűnözőnek van lakásgondja.
- Nincs közvetlen oksági összefüggés:
 - a bűnözés és munkanélküliség között,
 - a bűnözés és szegénység között,
 - a bűnözés és lakásprobléma között.

De: a közvetett összefüggések különféle oksági rendszerei és ezek alrendszerei kellően feltárhatóak.

- Mindenkinek joga van a szociális biztonságra, önmaga és családja megfelelő életszínvonalára.

Számos konkrét példával és utalással bizonyítottuk, hogy a makrokörnyezeti vagy makrostrukturális jelenségek meghatározzák a mikrostrukturák fejlődési irányát, **közvetve kihatnak a személyiség fejlődésére, az emberi magatartásra.**

Az alapvető gazdasági, társadalmi folyamatok jelentősen hozzájárultak az egyenlőtlenségek növekedéséhez (munkanélküliség, szegénység, lakásproblémák); meghatározták a bűnözés volumenét és tendenciáját.

A kutatási adatok és azok magyarázata bemutatta azokat a kauzális összefüggéseket, hogy azok, akik kedvezőtlen szocializációjuk miatt nem, vagy elégtelenül készültek fel a feszültségek feldolgozására, akiknek nincs jó szociális támogató rendszere, akiknek nincs jól funkcionáló családja, akiknek nem biztosít örömforrást a munkája, akiknek hiányzik az önérvényesítést lehetővé tevő baráti és/vagy munkahelyi környezete, akiknek nincs lakásuk, akik nem tudtak elég élettapasztalatot szerezni a felelős életvitelhez, akik énhatások dilemmájával küzdenek, azok nagy valószínűséggel sodródnak kriminalitásba.

Minthogy a vizsgált családoknál lakáskörülményeik, lakásfeltételeik a társadalmilag elismert szükséglettől messze elmaradtak, a zsúfolt “egyszobában” zajlottak a családi viták, veszekedések, botrányok; az alkoholizmus visszataszító megnyilvánulásai, magatartásformái, a megtorló, agresszív testi fenyegetést alkalmazó erőszak, bántalmazás, verekedések, kölcsönös sértegetések, gyalázások.

A szűkös lakáskörülmények az említetteket figyelembe véve jelentősen traumatizálják az itt felnövekvő fiatalokat.

Akkor, amikor egy szűk lakáson belül zajlik a szülők agresszivitása, a szülők bűnözése, a házastársi problémák obszcén “kiteregetése”, a felnőttek konfliktusterhes kapcsolata mindez alapján nagy valószínűséggel megjósolható a fiatalkor bűnözői karrierje.

A családban tapasztalható gazdasági hátrányok még a változtatás esélyét sem teszik lehetővé. A szükséglakás-negyedekből származó gyerekek, akik szubkulturális életviszonyok között nőnek fel, szocializációjuk során deviáns viselkedési normákat, deviáns szerepmintákat sajátítanak el, állandó veszélynek vannak kitéve.

A munkanélküliség, a szegénység, a társadalmilag elismert lakásszükséglet kielégítetlensége, a szubkulturális milió a kriminogenitás állandó forrása.

javaslatok

Nagyon fontos, hogy a döntéshozók és/vagy döntéselőkészítők az eddiginél eredményesebben vegyék igénybe a társadalomtudományok összefüggéseit. Vegyék figyelembe azt, hogy a személyiség kialakulását, formálását alapvetően és döntően, **egy egész életre meghatározza, hogy van-e lakása**, milyen lakása van, a társadalmilag elismert szükséglet szerinti-e a lakás, amelyben egy gyermek felnevelkedik. **A szocializáció minőségét hossz távra eldöntő tényező ez.**

Fontos az is, hogy végezzenek konkrét, minden releváns részletre kiterjedő közgazdasági számításokat (szociológus, kriminológus bevonásával) azzal kapcsolatban, hogy kifizetődő családnagyságokra “szabott” lakásokat, kertes házakat építeni, a családfőknek munkát biztosítani.

Az önkormányzatoknak aktívabb szerepet kellene játszani a cserék, a lakásmobilitás támogatásában, a társasházak egyes tulajdonának megszüntetésében, a lehetséges partnerek összehozásában. A cserékkel nemcsak szociális feszültségeket lehet csökkenteni, de lakásépítésre, szociálpolitikai támogatási összeget is meg lehet takarítani. Hazai viszonyok között az idősök lakáscseréjét a költözés és tisztasági festések költségeinek átvállalásával, költöztetői-gondozói szolgáltatással kiegészítve kellene elősegíteni.

Fizetőképes kereslethez igazodó kedvezményes hitelkonstrukciókat kellene rendelkezésre bocsátani. Minthogy a magyar bankok még felkészületlenek a lakásmegtakarítások menedzselésére, ezért jogszabályi változtatások szükségesek.

A bérlakáskínálat nemcsak szociális gondoskodást jelent, hanem növeli a munkaerő mobilitását, garantálja az épületek nagyobb számának tisztességes karbantartását, élénkítheti az építőipart, és könnyíthet a fiatal pályakezdők helyzetén is, akik nem feltétlenül a még alacsonyabb fizetések, a családalapítás, a kisgyermekről való gondoskodás időszakában akarnak még jobb hatalmas terheket vállalni a lakás megszerzéséért. Vizsgálták-e, hogy egy méltányos lakbérrendszer és megfelelő lakáskínálat esetén nem nőne-e a fiatalok gyermekvállalási kedve?

Lakásokat kell építeni. A szociális lakásépítés hatékonyeszköz a gettósodás ellen. Javasoljuk kidolgozni a szociális lakásépítés rendszerét.

Lakásokat kell építeni. Javasoljuk, hogy a családok szükségleteihez igazodó lakások épüljenek. Javasoljuk, hogy a lakásépítés során vegyék figyelembe a megváltozott társadalmi összetételt: egyfelől az elaprózódó háztartásokat, másfelől a (többgenerációs) nagycsaládokat.

Javasoljuk, az életkornak, családi állapotnak megfelelő lakások építését.

Szükségesnek tartjuk egészséges lakhatási feltételek biztosítását. Szükségesnek tartjuk azt, hogy a “lakhatási terhek” elviselhetőek legyenek az alacsony jövedelműek számára is. Mindennek érdekében javasoljuk a vonatkozó jogszabályok jogdolgolását.

Olyan lakáspolitiká kialakítását javasoljuk, amely a “legkülönbözőbb eszközök integrálódásával törekszik arra, hogy a lakásrendszeren belül elősegítse a mobilitást oly módon, hogy a lakásgazdálkodásba épített állami dotációk a munkaerőpiacon kedvezőtlen helyzetbe került csoportoknak jussanak.”

Szükségesnek tartjuk, hogy a lakásmobilitás esélyei javuljanak. Szükségesnek tartjuk, hogy a társadalom rétegének lakáshelyzete javuljon. Ennek érdekében javasoljuk a lakásgazdálkodás rendszerét kialakítani.

Szükséges egy olyan alapkutatás, egy olyan átfogó elemző munka, amely a bűnözés – bűnmegelőzés – lakásépítés – lakáselosztás összefüggésének sajátosságait írja le területileg differenciált módon. Javasoljuk, hogy a településrendszer tervezője, a település fejlesztője igényelje a kriminológus munkáját.

Segíteni kell a döntéshozóknak és döntés előkészítőknak, hogy a bűnözésről és a bűnözés kauzalitásáról minőségében új módon gondolkodjanak és döntsenek.